

Chanukah Candles and Havdalah

1 טור אורח חיים סימן תרפא

ירושלמי במ"ש אין מבדילין בנר של חנוכה שאין נהנין לאורו ואין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו:

2 בית יוסף אורח חיים סימן תרפא

כתוב בתרומת הדשן סימן ס' דמדליקין נר חנוכה בבית הכנסת קודם הבדלה כדי לאחר אפוקי יומא והרב ר' דוד אבודרהם (סדר הדלקת נ"ח עמ' רא) כתב שיש מדליקין אותה אחר שמבדילין על הכוס ואחר כך יאמר יפתח יי' לך וגו' (דברים כח יב):

3 תרומת הדשן סימן ס

שאלה: כשמברכים ספירה, בליל שבת או בליל יום טוב בבהכ"נ, מברכים וסופרין קודם הקידוש שמקדש ש"צ על היין או לאחריו?

תשובה: יראה דמברכין וסופרין לאחר הקידוש. ואע"ג דנהגו במו"ש ויו"ט לברך ולספור קודם הבדלה, התם היינו טעמא משום דאפוקי יומא מאחרין ליה, כדאמרין בפ' ע"פ /פסחים קה ע"ב/. ולהכי נמי כתב במנהגים, דמדליקין נר חנוכה בב"ה קודם הבדלה כדי לאחורי אפוקי יומא. ולכך מה"ט גופיה סופרים אחר הקידוש, כדי להקדים עיולה יומא, כדאיתא התם פ' ע"פ אפוקי יומא מאחרין ליה עיולי יומא מקדימין ליה. ואע"ג דמילתא דפשיטא היא כמו שביארתי, מ"מ כתבתי משום דחזינן דלא נהגו הכי. +הגה"ה: אמנם כשחל יו"ט האחרון של פסח במו"ש, כגון שחל פסח ביום א', דאז אומר על הכוס ביו"ט אחרון יקנה"ז, ומקדשין ומבדילין בפעם אחת, א"כ יש לספור קודם שמברכין על הכוס בבהכ"נ, דיש לאחר ההבדלה היותר שנוכל. וא"ל דאדרבה דיש להקדים הקידוש של יו"ט ולכך יספרו לאח"כ. דרשב"ם פ' פרק ע"פ דלכך קי"ל כרבא יקנה"ז משום דאי מבדיל עליו ברישא מיחזי עליו קדושת שבת כמשוי אלמא זהו עיקר הטעם ולא מטע' הקדמת הקדוש ולכן לענין ספירה נמי אזלינן בתר האי טעמא, ותו דלדידן יו"ט שני אינו אלא מנהג אבותינו בידינו ולא עדיף קידוש ידידה מהבדלת שבת, ע"כ

4 שולחן ערוך אורח חיים סימן תרפא סעיף ב

מדליקין נר חנוכה בבה"כ קודם ההבדלה. הגה: וכ"ש בביתו שמדליק ואח"כ מבדיל, שהרי כבר הבדיל בבה"כ.

5 מגן אברהם סימן תרפא

שמאחרין לצאת מן השבת ובמ"צ כתב שמדליקין קודם ויתן לך ונ"ל דמי ששכח אתה חוננתנו יבדיל ואח"כ ידליק דלא נהיגי עכשיו האנשי' שלא להדליק קודם הבדלה שבתפל' כמ"ש סי' רצ"ט א"כ אסור להדליק כיון שלא הבדיל ואע"ג שיכול לו' המבדיל כו' מ"מ כיון שיי"א שלעולם מבדילין תחלה וא"כ בכה"ג יש לעשות כוותיהו ומכל מקום בצבור לא יעשה כן רק יאמר המבדיל וידליק ואחר כך יבדיל:

6 ט"ז אורח חיים סימן תרפא

מדליקין נ"ח כו'. - בב"י הביא זה בשם ת"ה סי' ס' ואח"כ הביא בשם הרד"א שיש שמדליקין אותם אחר שיבדיל על הכוס וכאן פסק בש"ע כת"ה כ' דבריו אחר שנמצא במנהגי' כן דעושין כן כדי לאחורי באפוקי יומא דשבת' ואני שמעתי שהרב מהר"ל מפראג עשה הלכה למעשה כדעת השני להבדיל קודם וכ"כ הוא ז"ל בס' אור חדש שלו: ונתתי את לבי לפע"ד ע"ז וזה אשר העליתי בס"ד דשפיר יש למיעבד כן ולהקדי' ההבדל' לנ"ח דאי' במשנ' בפ' כל התדיר דתדיר קודם לאינו תדיר ויליף לה מקרא דכתיב אשר לעולת התמיד וזה ברור דכל מידי שאין לנו הוכחה ברורה מן התלמוד לדחות התדיר משום איזה טעם אמרי' ליה לאו כלום עבדת דמנא לך לסתור הכלל ובזה אין לך טעם לדחות התדיר ונציע לפניך איזהו מקומן של הדברים שמצינו שיש מעלה באפוקי שבתא בפ' ע"פ דף קה אי' הנכנס לביתו במ"ש מברך על היין ועל המאור ועל הבשמים ואח"כ הבדלה על הכוס ואם אין לו אלא כוס א' מניחו לאחר המזון ומשלשל כולן לאחריו ולא אמרי' חביבה מצוה בשעתה פי' שלא יבדיל קמי סעוד' דהיא שעת הבדלה ומפרש רש"י שם הטעם דאפוקי יומא מאחרין באבדלת' כי היכי דלא ליהויו עלי' כטונ' פי' כמשא ותו שם דף ק"ג לענין יקנה"ז דמסדרין קידוש קודם הבדל' מטעם שפי' רשב"ם דאי מבדיל בריש' והדר קידוש מיחזי עליו קדושת שבת כמשוי ותו בברכות בפ' א"ד דף נ"ג ת"ר בש"א מברך על היום ואח"כ מברך על היין שהיום גורם ליין שיבוא ובה"א מברך על היין ואח"כ על היום שהיין גורם לקידוש שאם אין יין אין מקדשין והמקדש על הפת גם הוא במקום יין וברכת הפת קודמת ד"א ברכת היין תדיר' וברכת היום אינה תדיר' וכו' מאי ד"א ומשנינן וכ"ת התם תרתי הכא חדא ה"נ איכא תרתי ביין ופרכי' וסברי ב"ש דברכת היום עדיפא והתני' הנכנס לביתו במ"ש מברך על היין ועל המאור ועל הבשמים ואח"כ הבדלה ואם אין לו אלא כוס אחד משלשל כולן לאחריו והא ב"ש

Chanukah Candles and Havdalah

7 משנה ברורה סימן תרפא ס"ק ב

קודם ההבדלה - דאף דמצות הבדלה תדירה מ"מ כל מה דנוכל לאחר לצאת מן השבת עדיף טפי וגם בהדלקה יש פרסומי ניסא ואם שכח אתה חוננתנו יאמר המבדיל בין קודש לחול ואח"כ ידליק ואח"כ אומרים ויתן לך ואח"כ מבדילין: וכ"ש בביתו וכו' שהרי כבר הבדיל - ר"ל וכבר שמע הבדלה ודבריו מגומגם דהא לא נתכוין לצאת בהבדלה של ש"ץ ששמע בבהכ"נ. ודע דט"ז ועוד כמה אחרונים שעומדים בשיטתו פליגי על עיקר דינו של המחבר ורמ"א וס"ל דמצות הבדלה קודמת לנר חנוכה משום דהיא תדירה. ועיין בבה"ל שהבאנו דיש בזה דיעות בין הראשונים וע"כ בבהכ"נ אין לשנות המנהג שנהגו בישראל להדליק מקודם ואח"כ להבדיל ובבית דעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד:

8 ביאור הלכה סימן תרפא

מדליקין וכו' קודם ההבדלה - עיין במ"ב במה שכתבנו בשם הט"ז ובאמת רבים אחרונים קיימי בשיטתיה דהבדלה קודמת המהר"ל מפראג והתני"ט [הובא בא"ר] ופר"ח ודה"ח וכן הרבה אחרונים קיימי בשיטת השו"ע והרמ"א הלא המה המ"א והא"ר והגר"א ובית מאיר וכן בחמד משה השיב על כל ראיותיו של הט"ז וכן בשאלת יעב"ץ מסכים ג"כ עם השולחן ערוך אכן באמת כבר נשמע ד"ז בין החיים וכבר איפלו בו קמאי לבד מה שהובא בב"י שדעת תה"ד דנר חנוכה קודם ומהרי"ל ואגור וכל בו סוברים ג"כ כמותו ור"ד אבודרהם כתב שיש שמבדילין קודם כי הנה במאירי כתב שמנהגינו להדליק נ"ח קודם הבדלה ובאשכול הלכות חנוכה כתוב ז"ל ראיתי רבים מברכין קודם הבדלה ולי הכותב נראה שטעות בידם וכו' עי"ש [עיין במחה"ש וברכי יוסף וזכור לאברהם] וע"כ הנכון להתנהג בזה כמו שהסכימו כמה אחרונים דבהכ"נ אין לשנות המנהג שנהגו מעולם להדליק נר חנוכה קודם ובביתו דעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד וגם בפמ"ג כתב דאין לגעור על שום אדם כי יש לו על מי לסמוך:

9 ערוך השולחן אורח חיים סימן תרפא סעיף ב

כתב רבינו הב"י מדליקין נר חנוכה בבהכ"נ קודם הבדלה עכ"ל והטעם ביאר בספרו הגדול דאפוקי יומא מאחרין ע"ש אך א"כ למה דווקא בבהכ"נ ורבינו הרמ"א כתב על זה וכ"ש בביתו שמדליק ואח"כ מבדיל שהרי כבר הבדיל בבהכ"נ עכ"ל ומשמע משום שכבר הבדיל בבהכ"נ הא בלא"ה הוי הבדלה קודמת וכן נראה דוודאי קשה הדבר לברך בורא מאורי האש אחר שכבר השתמש באש של חנוכה וסברא זו כתבה הכלבו בשם הראב"ד ז"ל ואע"ג דמנר חנוכה אין נהנין מ"מ משתמש באור ועוד דמהשמש הרי נהנה ולכן בביתו צריך להבדיל מקודם ורק בבהכ"נ דהפרסומי ניסא רב מאד ולכן נכון להקדים נר חנוכה וגם בביתו מי שכבר שמע הבדלה בבהכ"נ אבל בלא"ה הבדלה קודמת וכן הוא המנהג שלנו וגם עיקר טעם דאפוקי יומא מאחרין אין בו טעם דזה שייך אם היינו נוהגין בו מנהג שבת אבל כיון דמדליקין נר חנוכה הא בע"כ כבר יצא היום ועוד דהבדלה תדיר ושייך לאפוקי שבתא אבל נר חנוכה בע"כ שייך ליום המחרת אלא וודאי דרק בבהכ"נ עשו כן מטעמא דכתבין [המג"א כתב דמי ששכח אתה חוננתנו יבדיל מקודם ע"ש ומשמע דס"ל דכל אחד ידליק מקודם וכ"כ הא"ר וכ"מ מהגר"א אבל הט"ז ומהר"ל מפראג פסקו להבדיל מקודם וכן נלע"ד עיקר מהטעמים שכתבנו והגם שדחו דברי הט"ז מ"מ לפמ"ש א"ש ודו"ק]:

10 נר מצוה חלק ב'

והדלקת נר חנוכה במוצאי שבת, נוהגים שמדליק ואחר כך מבדיל. מפני כי אומרים, כי כמו דחזינן ביקנה"ז דקדוש היום קודם, והיינו משום דכל כמה דאפשר לאחר יש לנו לאחר, לכך יש לנו להדליק ברישא ולאחר ההבדלה. ומה שבאו ללמוד מן יקנה"ז, לא דמי זה ליקנה"ז, דהתם אפשר לו לקדש י"ט אף על גב דלא הבדיל, אבל לא יכול להדליק אם לא הבדיל קודם. ואפילו אם כבר הבדיל בתפילה, מכל מקום לפעמים לא הבדיל בתפילה ואסור לאדם להדליק עד שיבדיל, ואם כן איך אפשר שיהיה מדליק ואחר כך מבדיל. וממה נפשך, אם לא הבדיל בתפילה איך ידליק קודם שהבדיל, ואם כבר הבדיל אם כן כבר הבדיל, ומה שייך בזה שיש לאחר אפוקי יומא כיון שכבר הבדיל בתפילה. ועוד דלפעמים לא הבדיל בתפילה, כגון ששכח להבדיל בתפילה ואז איך אפשר להדליק קודם. ואין סברא לחלק ולומר שאם לא הבדיל יבדיל ואחר כך ידליק, זה לא מצאנו לעשות פעם כך ופעם כך: ועוד, כי אלו הם שני דברים מחולקים, ההבדלה הוא על הכוס ונר חנוכה בפני עצמו שאינו על הכוס. וכיון שהם שני דברים מחולקים, לא שייך לומר בזה שנראה השבת היה עליו כמשא. אבל יקנה"ז שניהם על הכוס, וכיון ששניהם על הכוס אם מקדים ההבדלה לקדוש נראה כאלו השבת עליו כמשא. אבל כאשר הם מחולקים, שעושה ההדלקה בפני עצמו והבדלה בפני עצמו, אין נראה כי השבת עליו כמשא: ועוד, דגבי יקנה"ז מלתא אחריתי הוא, לפי שהקידוש הוא על הכנסת היום והרי מוסיפין מחול על הקודש, אם כן הכנסת שבת קודם הבדלה שמוסיפין על השבת, וזה הטעם נראה פשוט. אבל הדלקת נרות חנוכה אין זה הכנסת היום כמו שהוא הקידוש, ולפיכך אין ההדלקת נרות קודם. ומכל שכן לפירוש שפירש הרשב"ם (פסחים קג, א), דטעמא דמאן דאמר קידוש ואחר כך הבדלה משום דקידוש עדיף מהבדלה, וזה לא שייך בנר חנוכה כי נראה הבדלה יותר עדיף.